

تجوید نمونه

شامل یکدوره کامل تجوید حفص به روایت از عاصم با سبکی نوین و آموزشی

قابل استفاده: دانشجویان محترم دانشکده‌های علوم قرآنی، الهیات و معارف اسلامی، زبان و ادبیات عرب، طلاب حوزه‌های علمیه و عموم علاقمندان به فراگیری فن تجوید و قرائت

تألیف:

دکتر جهانگیر امیری

استاد دانشگاه رازی و دانشکده علوم قرآنی

انتشارات طاق‌بستان

۱۳۸۴

امیری، جهانگیر

تجوید نمونه: شامل یکدوره کامل تجوید حفص به روایت از عاصم با سبکی نوین و آموزشی / تألیف جهانگیر امیری. - کرمانشاه: طاق‌بستان؛ دانشگاه رازی، معاونت پژوهشی، ۱۳۸۴.

دوازده، ب: ۲۵۶ ص.

ISBN ۹۶۴۵۱۰۰۰۲X

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه.

۱. قرآن - تجوید - راهنمای آموزشی. ۲. قرائت - راهنمای آموزشی. الف. دانشگاه رازی، معاونت پژوهشی. ب. عنوان.

BP ۷۴/۵ / ۳۱۳۸۴ ت ۸ الف / ۲۹۷/۱۵۱

اداره کل اوقاف و امور خیریه کرمانشاه

انتشارات طاق‌بستان

عنوان: تجوید نمونه (شامل یکدوره کامل تجوید حفص

به روایت از عاصم با سبکی نوین و آموزشی)

تألیف: دکتر جهانگیر امیری

شابک: X-۹۶۴-۵۱۰-۰۰۲

نوبت چاپ: اول، ۱۳۸۴، کرمانشاه

چاپ: صدف

شمارگان: ۳۰۰۰

قطع: وزیری ۲۵۷ ص

کلیه حقوق چاپ محفوظ می‌باشد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل یکم: مقدمات
۲	بخش یکم: خلاصه‌ای از تاریخ قرآن
۳	درس یکم: نزول قرآن
۶	درس دوم: جمع و تدوین قرآن کریم
۷	اعراب و نقطه‌گذاری قرآن
۹	بخش دوم: آشنایی با قراء سبعه (قاریان هفتگانه و راویان آنها)
۱۰	درس سوم: پیدایش اختلاف قرائت
۱۱	عوامل پیدایش اختلاف قرائت
۱۴	درس چهارم: آشنایی با قراء سبعه (قاریان هفتگانه)
۱۹	درس پنجم: راویان قاریان هفتگانه
۲۰	راویان عاصم
۲۰	راویان نافع
۲۱	راویان حمزه
۲۱	راویان کسایی
۲۱	راویان ابوعمر و
۲۲	راویان ابن کثیر
۲۲	راویان ابن عامر
۲۳	جدول قاریان دهگانه و راویان آنها
۲۵	درس ششم: برتری قرائت عاصم
۲۳۰	فصل دوم: مباحث اختصاصی تجوید
۳۱	بخش یکم: کلیات
۳۲	درس هفتم: رابطه تجوید با ترتیل
۳۲	روشها و مراتب قرائت قرآن

صفحه	عنوان
۳۲	۱- تحقیق
۳۳	۲- روش حدر
۳۳	۳- روش تدویر
۳۳	۴- ترتیل
۳۶	درس هشتم: تعریف تجوید و بیان موضوع، اهداف و اهمیت آن
۳۶	تعریف لغوی تجوید
۳۶	تعریف اصطلاحی تجوید
۳۷	فوائد تجوید
۳۷	اهمیت تجوید در قرائت
۳۸	اهمیت تجوید در نماز
۳۸	مباحث اصلی تجوید
۴۰	بخش دوم: مخارج حروف
۴۱	درس نهم: مخارج حروف (۱)
۴۱	اهمیت آشنایی با مخارج حروف
۴۲	اقسام مخارج
۴۳	مواضع پنجگانه
۴۶	درس دهم: مخارج حروف (۲)
۴۶	مواضع لسان
۴۶	عضو زبان
۴۶	لهاء
۴۶	حنک اعلی
۴۶	اسنان
۵۱	موضع شفتین (لبها)
۵۱	موضع خیشوم

صفحه	عنوان
۵۲	جدول مخارج حروف عربی
۵۴	بخش سوم: صفات حروف
۵۵	درس یازدهم: صفات حروف (۱)
۵۶	اقسام صفات
۵۶	صفات متضاد
۵۶	۱- همس
۵۶	۲- جهر
۵۷	۳- شدت
۵۸	۴- رخوت
۶۱	درس دوازدهم: صفات حروف (۲)
۶۱	۵- صفات استعلاء
۶۱	۶- صفت استفال
۶۱	۷- صفت اطباق
۶۲	۸- صفت انفتاح
۶۲	۹- صفت ادلاق
۶۲	۱۰- صفت اصمات
۶۵	درس سیزدهم: صفات حروف (۳)
۶۵	صفات غیرمتضاد
۶۵	۱- قلقله
۶۶	۲- صغیر
۶۶	۳- تکریر
۶۷	۴- تفسی
۶۷	۵- استطاله
۶۸	۶- انحراف

صفحه	عنوان
۶۸	۷- لین
۶۸	۸- بنره
۶۸	۹- بجه
۶۹	۱۰- غنه
۷۰	جدول صفات حروف
۷۴	درس چهاردهم: احکام نون ساکن و تنوین
۷۴	۱- اظهار
۷۵	۲- ادغام
۷۵	اقسام ادغام در نون ساکن و تنوین
۷۵	۱- ادغام مع الغنه
۷۵	۲- ادغام بلاغته
۷۹	درس پانزدهم: احکام نون ساکن و تنوین (۲)
۷۹	۳- اقلاب
۸۰	۴- اخفاء
۸۳	درس شانزدهم: احکام میم ساکن
۸۳	۱- ادغام
۸۳	۲- اخفاء
۸۳	۳- اظهار
۸۵	درس هفدهم: احکام غنه
۸۷	درس هیجدهم: احکام ادغام (۱)
۸۷	اقسام کلی ادغام
۸۷	۱- ادغام کبیر
۸۷	۲- ادغام صغیر
۸۷	الف) ادغام متماثلین

صفحه	عنوان
۸۸	ب) ادغام متجانسین
۹۰	درس نوزدهم: احکام ادغام (۱)
۹۱	۳- ادغام متقاربین
۹۱	ادغام تام و ناقص
۹۲	درس بیستم: تفخیم و ترقیق (۱)
۹۲	تفخیم حروف استعلاء
۹۳	مراتب تفخیم در حروف مستعلیه
۹۵	درس بیست و یکم: تفخیم و ترقیق (۲)
۹۵	ترقیق در حروف استفال
۹۵	تفخیم و ترقیق «الف مدی»
۹۵	تغلیظ و ترقیق «ل»
۹۷	درس بیست و دوم: تفخیم و ترقیق (۳)
۹۷	تفخیم و ترقیق «ر»
۹۷	موارد تفخیم «راء»
۹۹	درس بیست و سوم: تفخیم و ترقیق (۴)
۹۹	موارد ترقیق «راء»
۹۹	موارد جواز تفخیم و ترقیق «ر»
۱۰۹	درس بیست و چهارم: احکام صله (اشباع) هاء ضمیر
۱۰۲	اقسام سه گانه هاء
۱۰۲	۱- هاء ذاتی
۱۰۲	۲- هاء سکت
۱۰۳	۳- هاء ضمیر
۱۰۳	شرط اشباع هاء ضمیر
۱۰۴	موارد عدم اشباع هاء ضمیر

عنوان	صفحه
درس بیست و پنجم: احکام مد و قصر (۱)	۱۰۶
اقسام مدّ	۱۰۶
الف) مدّ اصلی	۱۰۶
درس بیست و ششم: احکام مد و قصر (۲)	۱۰۸
ب) مدّ فرعی	۱۰۸
اسباب مد	۱۰۸
مد با سبب همزه	۱۰۸
۱- مد متصل (واجب)	۱۰۸
۲- مد منفصل (جائز)	۱۰۸
میزان کشش مد منفصل	۱۰۸
درس بیست و هفتم: احکام مد و قصر (۳)	۱۱۱
مد با سبب سکون	۱۱۱
سکون عارضی	۱۱۱
سکون لازم	۱۱۱
مد به سبب سکون عارضی	۱۱۱
میزان کشش مد سکون عارضی	۱۱۱
مد به سبب سکون لازم	۱۱۱
درس بیست و هشتم: احکام مد و قصر (۴)	۱۱۴
۳- مد لازم منتقل حرفی	۱۱۴
۴- مد لازم مخفّف حرفی	۱۱۴
درس بیست و نهم: احکام مد و قصر (۵)	۱۱۶
سایر مدها	۱۱۶
۱- مد تمکین	۱۱۶
۲- مد عوض	۱۱۶

صفحه	عنوان
۱۱۶	۳- مد صله
۱۱۶	۱- مد صله کبری
۱۱۶	۲- مد صله صغری
۱۱۷	۳- مد لین
۱۱۹	درس سی ام: احکام استعاذه و بسمله
۱۱۹	فلسفه استعاذه
۱۱۹	احکام استعاذه
۱۲۰	فضیلت بسمله
۱۲۱	احکام بسمله
۱۲۳	درس سی و یکم: احکام وصل دو سوره
۱۲۳	روشهای وصل دو سوره با «بسمله»
۱۲۳	۱- قطع جمیع
۱۲۳	۲- وصل جمیع
۱۲۳	۳- قطع اول و وصل ثانی
۱۲۴	۴- وصل اول و قطع ثانی
۱۲۵	درس سی و دوم: احکام همزه (۱)
۱۲۵	انواع همزه
۱۲۵	همزه وصل
۱۲۵	همزه قطع
۱۲۵	اقسام همزه وصل
۱۲۸	درس سی و سوم: احکام همزه (۲)
۱۲۸	نکات مهمی پیرامون همزه
۱۳۲	درس سی و چهارم: احکام وقف بر کلمه (۱)

عنوان	صفحه
وقفهای رایج	۱۳۲
۱- وقف اسکان	۱۳۲
۲- وقف ابدال	۱۳۳
اقسام وقف «ابدال»	۱۳۳
۳- وقف بدون تغییر	۱۳۴
درس سی و پنجم: احکام وقف بر کلمه (۲)	۱۳۶
وقفهای غیررایج	۱۳۶
۱- رَوم	۱۳۶
۲- اشمام	۱۳۶
۳- الحاق	۱۳۶
درس سی و ششم: احکام «وقف» و «ابتداء» (۱)	۱۳۸
اهمیت «وقف» و «ابتداء»	۱۳۸
تفاوت «سکت» و «قطع» با «وقف»	۱۳۹
موارد سکت واجب	۱۴۰
درس سی و هفتم: احکام وقف و ابتداء (۲)	۱۴۳
اقسام کلی وقف	۱۴۳
۱- وقف اضطراری	۱۴۳
۲- وقف انتظاری	۱۴۳
۳- وقف اختباری (امتحانی)	۱۴۳
۴- وقف اختیاری	۱۴۳
درس سی و هشتم: احکام وقف و ابتداء (۳)	۱۴۵
اقسام وقف اختیاری	۱۴۵
۱- وقف تام	۱۴۵
حکم وقف تام	۱۴۵

صفحه	عنوان
۱۴۵	۲- وقف کافی
۱۴۶	حکم وقف کافی
۱۴۶	۳- وقف حسن
۱۴۶	حکم وقف حسن
۱۴۶	۴- وقف قبیح
۱۴۷	حکم وقف قبیح
۱۴۹	درس سی و نهم: احکام وقف و ابتداء (۴)
۱۴۹	آشنایی با وقفهای لازم و معانقه
۱۴۹	۱- وقف لازم
۱۵۰	۲- وقف معانقه
۱۵۲	درس چهلم: احکام «وقف» و «ابتداء» (۵)
۱۵۲	علائم وقف سجاوندی
۱۵۶	درس چهل و یکم: احکام «وقف» و «ابتداء» (۶)
۱۵۶	اقسام ابتداء
۱۵۶	۱- ابتداء تام
۱۵۶	۲- ابتداء کافی
۱۵۷	۳- ابتداء حسن
۱۵۷	۴- ابتداء قبیح
۱۵۹	بخش پنجم: فرش الحروف قرائت حفص از عاصم
۱۶۰	درس چهل و دوم: فرش الحروف قرائت حفص از عاصم (۱)
۱۶۰	ضرورت آشنایی با «فرش الحروف»
۱۶۴	درس چهل و سوم: احکام فرش الحروف (۲)
۱۶۹	بخش ششم: علائم تجویدی در مصاحف قرآنی
۱۷۰	درس چهل و چهارم: آشنایی با علائم تجویدی در مصاحف قرآنی (۱)

درس چهل و پنجم: آشنایی با علائم تجویدی در مصاحف قرآنی (۲)	۱۷۴
فصل سوم: آداب تلاوت	۱۷۷
درس چهل و ششم: آداب تلاوت (۱)	۱۷۸
ادب یکم: پاکی و طهارت	۱۷۹
ادب دوم: استعاذه و بسمله	۱۷۹
ادب سوم: توجه و حضور قلب	۱۸۰
درس چهل و هفتم: آداب تلاوت (۲)	۱۸۲
ادب چهارم: اجتناب نمودن از تلاوت در برخی مکانها	۱۸۲
ادب پنجم: خواندن دعای قبل از تلاوت	۱۸۳
ادب ششم: خواندن دعای بعد از تلاوت	۱۸۳
ادب هفتم: رعایت ترتیب در تلاوت قرآن	۱۸۳
ادب هشتم: گوش فرا دادن به قرآن	۱۸۴
درس چهل و هشتم: آداب تلاوت (۳)	۱۸۶
ادب نهم: سجده کردن در عزائم (سوره‌های سجده‌دار)	۱۸۶
احکام عزائم	۱۸۷
ادب دهم: ذکر تکبیر	۱۸۸
درس چهل و نهم: آداب تلاوت (۴)	۱۹۱
ادب یازدهم: تلاوت از روی مصحف	۱۹۱
ادب دوازدهم: تدبیر در تلاوت	۱۹۲
ادب سیزدهم: خضوع در تلاوت	۱۹۳
درس پنجاه: آداب تلاوت (۵)	۱۹۶
ادب چهاردهم: اخلاص در تلاوت	۱۹۶
ادب پانزدهم: عمل به احکام قرآن	۱۹۷
ادب شانزدهم: تلاوت با صدای زیبا	۱۹۸

۱۹۹	ادب هفدهم: تلاوت با صدای حزن‌انگیز
۲۰۰	ادب هیجدهم: تلاوت با الحان عرب
۲۰۰	ادب نوزدهم: تلاوت با حالت توسط
۲۰۱	ادب بیستم: تلاوت با ترتیل
۲۰۴	گفتار ضمیمه: نکاتی پیرامون هنر تلاوت
۲۰۶	مقدمه: مؤسس هنر قرائت قرآن
۲۰۶	پیش‌نیاز و لوازم هنر قرائت
۲۰۷	فوائد و آثار نغمه‌شناسی در تلاوت
۲۰۸	نکاتی پیرامون صوت
۲۰۹	تعریف صوت و چگونگی ایجاد آن
۲۰۹	شناخت صوت (آشنایی با استعدادهای ذاتی آن)
۲۰۹	۱- طنین
۲۱۹	۲- تحریر
۲۱۰	۳- انعطاف
۲۱۰	۴- قدرت و احاطه صوتی (بلندی صدا)
۲۱۰	۵- ارتفاع صوتی
۲۱۱	گامهای صوتی و سبکهای مختلف قرائت از نظر صوت
۲۱۳	تغییر صوتی
۲۱۳	خارج صوتی
۲۱۴	آماده‌سازی صدا
۲۱۵	نکاتی مهم پیرامون لحن
۲۱۶	تعریف لحن
۲۱۶	نسبت لحن با صوت
۲۱۶	ویژگیهای لحن یا آهنگ قرائت

صفحه	عنوان
۲۱۷	مقامات و نغمات قرآنی
۲۱۷	گامهای لحنی
۲۱۷	روشهای مناسب آموزش مقامات
۲۱۸	ردیف مقامات
۲۱۸	انواع سبک از لحاظ ردیف مقامات
۲۱۹	ترکیب مقامات
۲۱۹	انواع سبکهای تلاوت
۲۱۹	۱- سبک بدیع
۲۱۹	۲- سبک تقلید
۲۲۰	۳- سبک تألیف
۲۲۰	ارتباط معنوی آیات شریفه و مقامات
۲۲۰	ویژگیهای خاص نغمات قرائت قرآن
۲۲۲	فهرست اعلام
۲۲۶	فهرست موضوعی
۲۳۵	فهرست منابع

الحمد لله رب العالمين والسلام والصلاة على أشرف الأنبياء والمرسلين
 محمد (ص) وعلى آله الطيبين الطاهرين. إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَ
 يَبْشِرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا

(الاسراء/۹)

«همانا این قرآن مردم را به استوارترین راه هدایت می کند و مؤمنانی را که
 اعمال صالح انجام می دهند به اجر و ثوابی عظیم بشارت می دهد.»
 تاکنون در زمینه علم تجوید کتابهای متعددی تألیف گردیده که همه آنها در جای
 خویش مفید، ارزنده و مغتنم می باشند، سعی نویسندگان آن کتابها مشکور و اجرشان
 موفور باد.

اما آنچه که نگارنده این سطور را بر آن داشت که به تألیفی تازه در این زمینه بپردازد،
 این بود که متوجه گردید بیشتر کتابهایی که در زمینه تجوید به نگارش درآمده با وجود
 ارزنده بودن از دو نقیصه رنج می برند، نخست اینکه اکثر آنها از جامعیت نسبی در این
 زمینه برخوردار نیستند و برخی از مباحث اساسی و مهم تجویدی در این کتابها مورد
 غفلت واقع گردیده اند دیگر اینکه اکثر کتابهای مذکور فاقد نظام آموزشی بوده، شیوه های
 صحیح آموزشی و روشهای مناسب تدریس کمتر در آنها رعایت گردیده است به طوری
 که نگارنده این کتاب که سالیان متمادی عهده دار تدریس تجوید و قرائت در دانشکده
 علوم قرآنی و دانشگاهها و مراکز آموزش عالی می باشد همواره برای معرفی یک کتاب
 مناسب و نسبتاً جامع که بر اساس موازین نوین آموزشی تدوین گردیده و پاسخگوی نیاز
 دانشجویان باشد با مشکل مواجه بوده است.

کتاب حاضر بیشتر بر اساس سرفصلهای مصوب جهت دروس تجوید و قرائت دانشجویان علوم قرآنی کشور تدوین و تألیف گردیده است و در قالب پنجاه درس به آموزش یک دوره تجوید بر اساس قرائت حفص به روایت از عاصم کوفی پرداخته است در آغاز هر درس هدف درس و در پایان آن، خلاصه مطالب همراه با تمرینات مناسب با درس آورده شده است. همچنین ضمیمه‌ای تحت عنوان «نکاتی چند پیرامون هنر تلاوت» بیان داشته‌ایم و امید است این اثر در راستای بهینه‌سازی آموزش فن تجوید و قرائت قرآن کریم که از زیباترین و ارزشمندترین هنرهای اسلامی است سهمی هرچند کوچک داشته باشد. و مورد استفاده جامعه قرآنی کشور قرار گیرد.

در پایان به رسم وظیفه از نماینده معزز ولی فقیه و سرپرست محترم سازمان اوقاف و امور خیریه حضرت حجة الاسلام والمسلمین جناب حاج آقای نظام‌زاده و همچنین معاونت محترم فرهنگی سازمان حضرت حجة الاسلام والمسلمین جناب حاج آقای خسروی و نیز از مدیر کل محترم اوقاف و امور خیریه استان کرمانشاه جناب آقای معراجی و همه بزرگوارانی که به نحوی از انحاء در پدید آوردن این اثر قرآنی سهیم بودند تشکر و قدردانی می‌نمایم.

و آخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین

دهم محرم الحرام ۱۴۲۶

جهانگیر امیری